

МОДЕЛІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРАЇН ПО РІВНЮ ЗАХИСТУ ВІД ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

ТИМОШЕНКО Ю. Г.

аспірантка

ХАРКІВ

Конкурентоспроможність економіки країни на світовому ринку на сьогоднішній день є фактором забезпечення стабільного та динамічного її розвитку. Дослідженням конкурентоспроможності країн світу, на результати якого спирається уся світова спільнота, займається Всесвітній економічний форум. Він досліджує показники по дванадцяти напрямкам: державні, громадські та приватні установи; інфраструктура; макроекономічна стабільність; охорона здоров'я та початкова освіта; вища освіта та професійна підготовка; ефективність ринку товарів; ефективність ринку послуг; рівень розвитку фінансового ринку; оснащеність новітніми технологіями; розмір ринку; рівень розвитку бізнесу та інновації. Результатом таких досліджень є щорічні звіти з рейтингами країн, що приймають участь у дослідженні, по усім аналізованим показникам та по загальному Глобальному індексу конкурентоспроможності (ГІК).

Одним з важливих показників, що досліджується є рівень захисту прав інтелектуальної власності. Цей показник входить відразу у дві групи показників: державні, громадські та приватні установи та інновації.

Порівняємо рейтинг країн за показником рівня захисту прав інтелектуальної власності та ГІК (див. табл. 1). Згідно Звіту конкурентоспроможності 2009/2010 країнами, де рівень захисту прав інтелектуальної власності був найвищий, стали: Сінгапур, Швеція, Фінляндія, Швейцарія та Австрія. Країнами з найгіршим рівнем захисту прав інтелектуальної власності були визнані: Кот д'Івуар, Бурунді, Боснія і Герцеговина, Венесуела та Болівія.

Видно, що країни з п'ятірки лідерів по рівню захисту прав інтелектуальної власності, тобто в цих країнах рівень захисту прав інтелектуальної власності

є найкращим серед усіх країн, що приймали участь у дослідженні (133 країни), знаходяться у рейтингу по ГІК переважно у першій десятці, а п'ятірка країн з найгіршими показниками рівня захисту прав інтелектуальної власності знаходяться переважно у двадцятці країн з найгіршими показниками ГІК.

Таблиця 1

Рейтинг країн за показником рівня захисту прав інтелектуальної власності та глобальним індексом конкурентоспроможності (ГІК)

Країна	Місце за рівнем захисту прав інтелектуальної власності	Місце за рівнем ГІК
Сінгапур	1	3
Швеція	2	4
Фінляндія	3	6
Швейцарія	4	1
Австрія	5	17
Кот д'Івуар	129	116
Бурунді	130	133
Боснія і Герцеговина	131	109
Венесуела	132	113
Болівія	133	120

Можна зроби висновок, що має місце тенденція розподілу країн по Глобальному індексу конкурентоспроможності в залежності від рівня захисту прав інтелектуальної власності в цих країнах. Точну залежність можна буде виявити після додаткових досліджень даних показників.

Зниження конкурентоспроможності країни на світовому ринку призводить до послаблення її економічної безпеки. Таким чином, показник рівня захисту прав інтелектуальної власності, як показник, що має вагомий вплив на перше, є показником, що набуває все більшого значення для аналізу тенденцій розвитку економіки країн. Постає питання його вивчення та дослідження.

Для аналізу рівня захисту прав інтелектуальної власності була побудована модель кластерного аналізу. Оскільки за даними експертів та дослідницьких центрів рівень порушення прав є найбільшим у галузі програмного забезпечення та статистична база по цій галузі є найбільш повною, для дослідження була обрана саме ця галузь. Для побудови моделі було відібрано 74 країни. Аналіз проводиться за показниками рівня порушення прав інтелектуальної власності у галузі програмного забезпечення та долею комерційної вартості нелегально використуваного програмного забезпечення у ВВП країни. Зібрані статистичні дані за 1996–2008 роки.

Проаналізувавши характер побудови ієрархічних дерев для кожного року видно, що всі країни поділяються на три кластери: країни з добрим захистом від підробок в галузі програмного забезпечення (ПЗ) (кластер 1), країни з недостатнім захистом від підробок в галузі ПЗ (кластер 2) та країни з поганим захистом від підробок в галузі ПЗ (кластер 3). За допомогою метода К-середніх виділяємо ці кластери. Склад кластерів можна сказати є постійним: у 8 з 11 (73%) досліджуваних років 66,22% країн мають постійну приналежність до того чи іншого кластеру (див. табл. 2).

Слід зазначити, що Україна у 100% випадків належить до кластера 3 (країни з поганим захистом від підробок в галузі ПЗ). Тобто, рівень захисту інтелектуальної власності у нашій державі знаходиться на дуже низькому рівні.

Показовою для аналізу розвитку захисту прав інтелектуальної власності у країнах є характеристика структурних змін в кластерах. Її можна отримати на основі аналізу динаміки питомої ваги країн в групах з добрим, недостатнім та поганим захистом від підробок в галузі ПЗ (табл. 3).

Аналіз таблиці свідчить про ріст долі країн з добрим (з 29,73% до 44,59%) та недостатнім (з 40,54% до 47,30%) та зменшення групи країн з поганим (з 29,73% до 8,11%) захистом від підробок в галузі ПЗ. На початку досліджуваного періоду у 1996 році долі груп були майже рівними (з невеликим домінуванням групи країн з недостатнім захистом). У 2008 році ця пропорція не збереглася: 91,89% усіх країн – це країни з добрим та недостатнім захистом. Це свідчить про звер-

нення уваги світової спільноти на проблему порушення прав інтелектуальної власності та ефективність залучених для вирішення даної проблеми методів.

Таблиця 2

Країни, що у 73% випадків мають постійну приналежність до свого кластеру

№	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
	Добрий захист	Недостатній захист	Поганий захист
1	Австралія	Аргентина	Бахрейн
2	Австрія	Бразилія	В'єтнам
3	Бельгія	Греція	Китай
4	Великобританія	Домініканська Республіка	Малайзія
5	Данія	Еквадор	Таїланд
6	Ізраїль	Єгипет	Україна
7	Італія	Кенія	
8	Канада	Коста-Ріка	
9	Нідерланди	Кувейт	
10	Німеччина	Маврікій	
11	Нова Зеландія	Марокко	
12	Норвегія	Мексика	
13	Південна Африка	Нігерія	
14	Португалія	Пакистан	
15	Сінгапур	Перу	
16	Словацька Республіка	Румунія	
17	США	Туреччина	
18	Фінляндія	Уругвай	
19	Франція	Філіппіни	
20	Чеська Республіка	Хорватія	
21	Швейцарія		
22	Швеція		
23	Японія		

Для аналізу направлення та інтенсивності розвитку країн у сфері захисту прав інтелектуальної власності приведені темпи динаміки росту питомої ваги країн з добрим, недостатнім та поганим захистом від підробок в галузі ПЗ.

Як видно з табл. 4, спостерігається найбільше зростання питомої ваги групи з добрим захистом від підробок в галузі ПЗ. У 2008 році вона зросла порівняно з 1996 роком у 1,5 разів.

Таблиця 3

Питома вага країн з добрим, недостатнім та поганим захистом від підробок в галузі ПЗ

Роки	Кількість країн у кластерах			Долі кластерів у загальній кількості країн		
	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
1996	22	30	22	29,73%	40,54%	29,73%
1997	23	37	14	31,08%	50,00%	18,92%
1998	22	29	23	29,73%	39,19%	31,08%
1999	31	31	12	41,89%	41,89%	16,22%
2000	25	34	15	33,78%	45,95%	20,27%
2001	27	33	14	36,49%	44,59%	18,92%
2003	30	30	14	40,54%	40,54%	18,92%
2004	29	29	16	39,19%	39,19%	21,62%
2005	28	34	12	37,84%	45,95%	16,22%
2006	30	30	14	40,54%	40,54%	18,92%
2007	30	36	8	40,54%	48,65%	10,81%
2008	33	35	6	44,59%	47,30%	8,11%

Таблиця 4

Темпи росту питомої ваги країн з добрим, недостатнім та поганим захистом від підробок в галузі ПЗ (порівняно з 1996 роком)

Роки	Темпи зростання кластерів		
	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3
1997	104,55%	123,33%	63,64%
1998	100,00%	96,67%	104,55%
1999	140,91%	103,33%	54,55%
2000	113,64%	113,33%	68,18%
2001	122,73%	110,00%	63,64%
2003	136,36%	100,00%	63,64%
2004	131,82%	96,67%	72,73%
2005	127,27%	113,33%	54,55%
2006	136,36%	100,00%	63,64%
2007	136,36%	120,00%	36,36%
2008	150,00%	116,67%	27,27%

Але тривожною є якісна характеристика центрів кластерів. Спостерігається зростання показника долі комерційної вартості нелегально використуваного програмного забезпечення у ВВП країни у останні роки, особливо для групи країн з поганим захистом від підробок в галузі ПЗ (див. табл. 5).

Для візуального представлення руху кластерів побудуємо графік зміни показників їх центрів (рис. 1).

На рис. 1 добре видно різке відривання третього кластеру (групи країн з поганим захистом від підробок в галузі ПЗ), тобто погіршення даного захисту, при чому в більшій мірі за рахунок показника долі комерційної вартості нелегально використуваного програмного забезпечення у ВВП країни. Це свідчить про зростання збитків галузі програмного забезпечення, а як наслідок і державного бюджету у цих країнах. У 2008 році це такі країни: Болгарія, В'єтнам, Індія, Російська Федерація, Таїланд та Україна.

Таблиця 5

Показники центрів кластерів у 1996–2008 роках

Роки	Кластер 1		Кластер 2		Кластер 3	
	Рівень порушення прав інтелектуальної власності у галузі ПЗ	Доля комерційної вартості нелегально використуваного програмного забезпечення у ВВП країни	Рівень порушення прав інтелектуальної власності у галузі ПЗ	Доля комерційної вартості нелегально використуваного програмного забезпечення у ВВП країни	Рівень порушення прав інтелектуальної власності у галузі ПЗ	Доля комерційної вартості нелегально використуваного програмного забезпечення у ВВП країни
1996	-0,73	-0,67	1,08	-0,61	1,05	0,55
1997	-0,88	-0,7	0,7	-0,8	1,3	0,31
1998	-1,06	-0,73	0,31	-0,59	1,35	-0,28
1999	-0,88	-0,52	0,72	-0,71	0,79	1,06
2000	-1,1	-0,68	0,23	-0,87	1,03	0,27
2001	-1,09	-0,88	0,32	-0,94	0,74	0,43
2003	-1,11	0,17	0,57	-0,18	0,78	1,78
2004	-1,16	0,23	0,55	-0,2	0,81	1,48
2005	-1,21	0,01	0,57	0,09	0,66	1,98
2006	-1,2	0,01	0,53	0,38	0,77	2,27
2007	-1,25	-0,04	0,45	0,66	0,97	3,34
2008	-1,18	0,05	0,54	0,7	0,78	4,03

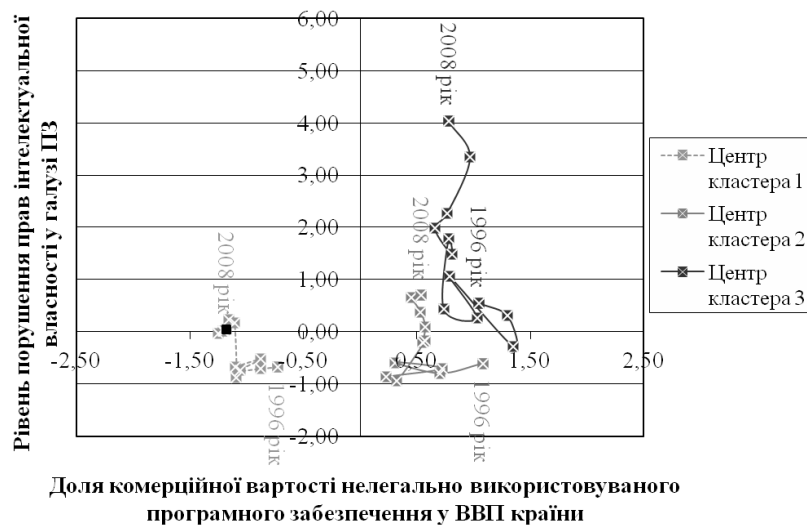

Рис. 1. Центри кластерів у 1996-2008 роках

Висновком проведеного дослідження є те, що у світі на сьогоднішній день існує тенденція поляризації країн за рівнем захисту прав інтелектуальної власності. Відрив країн з добрим та поганим захистом прав інтелектуальної власності зростає з кожним роком, причому цей відрив відбувається за рахунок різкого погіршення показників країн з поганим захистом прав

інтелектуальної власності. Дослідження питання порушення прав інтелектуальної власності є необхідною умовою для розуміння сутності даного явища, його тенденцій та прогнозування його об'ємів на майбутні періоди з метою обрання поведінки держави для зменшення його негативних наслідків. ■